

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра психології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

Олександр САФІН

«25» серпня 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 11 ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність : 053 Психологія

Освітньо-професійна програма: Психологія

Робоча програма дисципліни «Психологічний супровід інклюзивної освіти» для здобувачів спеціальності 053 Психологія другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Розробник: Міщенко Марина Сергіївна, доцент, кандидат психол. наук

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри психології
Протокол № 1 від «25» серпня 2023 року

Завідувач кафедри психології

Олександр САФІН

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії факультету соціальної та психологічної освіти
Протокол № 1 від «25» серпня 2023 року

Голова науково-методичної комісії факультету
соціальної та психологічної освіти

Галина БОНДАРЕНКО

Пролонговано:

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

на 20__/20__ н. р. _____ (_____) «__» ____ 20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг у кредитах ЄКТС / годинах	4/120	4/120
Курс	1	1
Семестр	1	1
Кількість змістових модулів із розподілом:	2	2
Обсяг кредитів	4	4
Обсяг годин, у тому числі:	120	120
Аудиторні:	40	10
Лекційні	20	4
Семінарські / Практичні	20	6
Лабораторні		
Самостійна робота	80	110
Індивідуальні завдання		
Форма семестрового контролю	екзамен (усний)	екзамен (усний)

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: формування у майбутнього фахівця загальних та професійних компетенцій системи загальної психологічної підготовки в сфері інклюзивної освіти, засвоєння здобувачами знань про особливості надання психологічного супроводу та реалізації індивідуального освітнього маршруту дітей із особливими освітніми потребами.

Завдання: оволодіння здобувачами категоріально-термінологічним апаратом психології інклюзивної освіти; засвоєння змісту основних принципів та цінностей інклюзивної освіти; оволодіння знаннями щодо міжнародного та національного законодавства у сфері інклюзивної та спеціальної освіти, зарубіжного досвіду; засвоєння основних принципів та технологій організації освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти; розвиток професійних знань та умінь щодо роботи з дітьми з особливими потребами.

3. Результати навчання за дисципліною

Очікуванні результати навчання:

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі набувають такі **компетентності:**

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК9. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ФК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.

ФК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.

ФК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультативну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.

ФК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.

ФК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.

ФК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.

ФК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.

ФК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

ФК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.

ФК11. Здатність здійснювати моніторинг, оцінку ефективності виконання індивідуальної програми реабілітації осіб з особливими потребами (програми психологічного супроводу особи).

Очікувані результати навчання:

ПРН 1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПРН 4. Робити психологічний прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.

ПРН 5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПРН 6. Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.

ПРН 8. Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.

ПРН 9. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.

ПРН 10. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.

ПРН 11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПРН 13. Надавати кваліфіковану психологічну допомогу особистості у складних життєвих ситуаціях для активізації ресурсів її життєстійкості.

ПРН 14. Володіти навичками відбору змісту, форм і методів діяльності психолога в організації психологічної служби в системі інклюзивної освіти; навичками побудови системи психологічного супроводу дітей з ООП.

Навички **Soft skills** – комунікабельність, вміння виступати перед аудиторією, вміння приймати рішення, відповідальність, вміння формувати команду та працювати в ній, вміння вирішувати проблему, наполегливість, вміння критично мислити, здатність порозумітись, розвиток соціальних навиків та емоційного сприйняття, уміння аргументувати свою думку.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Інклюзивна освіта у теорії та практиці сучасних психологічних досліджень.

Тема 1. Інклюзивна освіта як сфера відповідальності держави та громадянського суспільства

Інклюзивна освіта: сутність, завдання та принципи. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах і законодавстві. Національне законодавство у сфері інклюзивної освіти. Зарубіжний досвід інклюзивної освіти. Дитина з особливими освітніми потребами як суб'єкт інклюзивної освіти.

Тема 2. Характеристика мережі закладів освіти для дітей з ООП

Зміст поняття система освіти і заклад освіти. Заклади дошкільної освіти для дітей з ООП. Заклади загальної середньої освіти для дітей з ООП. Інклюзивно-ресурсний центр. Ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти. Міжгалузєва підтримка дітей з ООП.

Тема 3. Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти

Поняття інклюзивного освітнього середовища. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища. Психолого-педагогічний супровід та соціалізація дітей з нозологіями. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами. Технологія навчання в інклюзивному освітньому середовищі. Технологія оцінювання результатів інклюзивного навчання. Додаткові освітні послуги в інклюзивному освітньому середовищі.

Модуль 2. Особливості психологічного супроводу інклюзивного навчання

Тема 4. Напрямки роботи практичного психолога в адаптаційний період входу осіб з особливими освітніми потребами в освітнє середовище.

Психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в загальноосвітніх навчальних закладах. Формування толерантного ставлення до дітей з особливими потребами в освітньому середовищі. Психолого-педагогічний супровід студентів з особливими освітніми потребами у вищих навчальних закладах. Соціальний театр як форма самореалізації та соціалізації студентів з особливими освітніми потребами.

Тема 5. Алгоритм надання психолого-педагогічних, корекційно-розвивальних послуг

Етапи психолого-педагогічних послуг. Особливості співпраці з батьками дітей з ООП. Модель формування оптимальної позиції батьків. Кроки до залучення батьків. Методичні рекомендації щодо роботи з батьками дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. Співпраця з інклюзивно-ресурсними центрами.

Тема 6. Індивідуалізація освітнього процесу

Індивідуальні особливості навчально-пізнавальної діяльності дітей з ООП. Стандартизовані тести для проведення комплексної оцінки дитини. Особливості пізнавальної діяльності, соціальної адаптації та поведінки дітей з ООП. Особистісно орієнтоване навчання. Особливості оцінювання досягнень дітей з ООП.

Тема 7. Індивідуальна програма розвитку – основний освітній документ для дітей з особливими освітніми потребами

Індивідуальна програма розвитку як документ реалізації індивідуальної освітньої траєкторії. Структура ІПР. Етапи планування і впровадження ІПР. Зміст поняття «індивідуальний навчальний план» та «індивідуальна навчальна програма».

Тема 8. Професійна та психологічна готовність педагога до навчання дітей з ООП

Професійна та психологічна готовність педагога. Кроки педагога для влучення дитини з ООП в освітній процес. Педагогічна супервізія. Алгоритм проведення супервізійних груп. Загальні рекомендації педагогам з формування учбової поведінки у дітей з ООП

Тема 9. Психолого-педагогічний супровід осіб з ООП в закладах освіти

Психолого-педагогічний супровід дітей з ООП в загальноосвітніх навчальних закладах. Психолого-педагогічний супровід студентів з ООП у вищих навчальних закладах. Стратегія використання у викладанні технології «Диференційованої інструкції». Стратегія використання у викладанні технології «Прямого навчання». Стратегія використання у викладанні технології «Навчання без помилок». Стратегія використання методу взаємного навчання.

Тема 10. Технологія навчання в інклюзивному освітньому середовищі

Сутність поняття «педагогічна технологія». Технологія індивідуалізації освітнього процесу. Диференційоване викладання. Традиційне інтенсивне навчання. Кооперативне навчання. Когнітивне навчання. Проблемне навчання. Проектне навчання. Технології

спільного викладання в інклюзивному класі. Технології подолання навчальних і поведінкових труднощів. Технології адаптації освітнього середовища.

5.

6. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Інклюзивна освіта у теорії та практиці сучасних психологічних досліджень.												
Тема 1. Інклюзивна освіта як сфера відповідальності держави та громадянського суспільства	12	2	2			8	13	2				11
Тема 2. Характеристика мережі закладів освіти для дітей з ООП	12	2	2			8	11					
Тема 3. Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти	12	2	2			8	11					11
Разом за змістовим модулем 1	36	6	6			24	35	2				33
Змістовий модуль 2. Особливості психологічного супроводу інклюзивного навчання												
Тема 4. Напрямки роботи практичного психолога в адаптаційний період входження осіб з особливими освітніми потребами в освітнє середовище	12	2	2			8	15	2	2			11
Тема 5. Алгоритм надання психолого-педагогічних, корекційно-розвивальних послуг	12	2	2			8	13		2			11
Тема 6. Індувідуалізація освітнього процесу	12	2	2			8	11					11
Тема 7. Індивідуальна програма розвитку – основний освітній документ для дітей з особливими освітніми потребами	12	2	2			8	13		2			11
Тема 8. Професійна та психологічна готовність педагога до навчання дітей з ООП	12	2	2			8	11					11
Тема 9. Психолого-педагогічний супровід осіб з ООП в закладах освіти	12	2	2			8	11					11
Тема 10. Технологія	12	2	2			8	11					11

навчання в інклюзивному освітньому середовищі												
Разом за змістовим модулем 2	84	14	14			56	85	2	6			77
Усього годин	120	20	20			80	120	4	6			110
Модуль 2												
ІНДЗ												
Усього годин	120	20	20			80	120	4	6			110

7. Теми семінарських занять

№ заняття	Тема заняття	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Інклюзивна освіта як сфера відповідальності держави та громадянського суспільства	2	
2	Характеристика мережі закладів освіти для дітей з ООП	2	
3	Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти	2	
4	Напрямки роботи практичного психолога в адаптаційний період входження осіб з особливими освітніми потребами в освітнє середовище	2	2
5	Алгоритм надання психолого-педагогічних, корекційно-розвивальних послуг	2	2
6	Індивідуалізація освітнього процесу	2	
7	Індивідуальна програма розвитку – основний освітній документ для дітей з особливими освітніми потребами	2	2
8	Професійна та психологічна готовність педагога до навчання дітей з ОПП	4	
9	Психолого-педагогічний супровід осіб з ООП в закладах освіти	2	
10	Технологія навчання в інклюзивному освітньому середовищі	2	
	Разом	20	6

7. Самостійна робота

Теми, що виносяться на самостійне опрацювання необхідно презентувати у вигляді усної доповіді (коротке повідомлення 5-7 хвилин) під час практичного заняття (чи під час індивідуальної консультації з викладачем). В умовах дистанційного навчання завдання для самостійної роботи прикріплюються окремим документом в Інформаційно-освітньому середовищі (Moodle).

№ заняття	Тема заняття	Види діяльності	Кількість годин	
			Денна форма	Заочна форма
1	Міжнародне і національне законодавство у сфері інклюзивної освіти	порівняльна характеристика у вигляді таблиці	8	11
2	Ресурсна кімнати для інклюзивного закладу загальної середньої освіти	облаштування кімнати	8	11
3	Профілактики сегрегації та булінгу здобувачів освіти з ООП	розробка комплексу заходів	8	11
4	Психологічні підходи до проблеми психології людини з особливими потребами	відгук на фахову публікацію за даною темою	8	11
5	Активні форми роботи психолога з учасниками процесу інклюзивного навчання	розробити орієнтовний алгоритм діяльності психолога в умовах інклюзивної освіти	8	11

6	Соціально-психологічні особливості людини з порушеннями опорно-рухового апарату	есе на фільм	8	11
7	Емоційна стійкість педагогів в умовах інклюзивної освіти	тренінгова програма	8	11
8	Корекційно-розвивальна програма для спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами	корекційна програма	8	11
9	Методи корекції в системі психологічної допомоги людям з особливими потребами	презентація	8	11
10	Крок дитини до входження в соціум	розробка та проведення тренінгового заняття	8	11
Разом			80	110

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Денна форма

№ п/п	Критерії оцінювання	Кількість балів	Разом
1	Повнота розкриття питання. Логіка викладення, культура мовлення, впевненість, емоційність та аргументованість	1	2
2	Використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань, інтернет ресурсів тощо)	0,5	
3	Аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки	0,5	

Заочна форма

№ п/п	Критерії оцінювання	Кількість балів	Разом
1	Повнота розкриття питання. Логіка викладення, культура мовлення, впевненість, емоційність та аргументованість	1	3
2	Використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань, інтернет ресурсів тощо)	1	
3	Аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки	1	

8. Індивідуальні завдання

Виконати одне завдання на вибір:

1. Розробити програму корекційно-розвивальної роботи дитини з особливими потребами (одна нозологія на вибір).

Критерії оцінювання (денна та заочна форми навчання)

Критерії оцінювання	Кількість балів
1 критерій – містить діагностичний блок;	16-20(4 критерії)
2 критерій – містить установчий блок;	10-15 (3 критерії)
3 критерій – містить корекційний блок;	5-9 (2 критерії)
4 критерій – містить блок ефективності.	0-4 (1 критерії)

2. Взяти участь в науково-практичній конференції (написати статтю/тези та виступ з доповіддю) – 20/20 балів.

9. Методи навчання

Загальний стиль навчання – завдання-орієнтований. Лекційні курси поєднуються із семінарськими заняттями, робочими зустрічами. Переважно навчання відбувається в групах, з дискусіями та підготовкою презентацій.

Методи навчання (МН):

МН1 – лекція-прес-конференція; МН2 – створення ситуації пізнавальної новизни; МН3 – створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо); МН4 – вправи, робота з методиками; МН5 – інтерактивне навчання; МН6 – проблемна лекція; МН7 – лекція-візуалізація; МН8 – відпрацювання навичок; МН9 – аналіз історій і ситуацій.

10. Методи контролю

Формами контролю знань здобувачів є поточний, модульний і підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять, він має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи. Модульний контроль проходить після вивчення програмного матеріалу кожного змістового модуля. Форму модульного контролю (у вигляді тестів, письмової контрольної роботи, колоквиуму) обирає лектор дисципліни. Після проведення модульного контролю з усіх змістових модулів і визначення їх рейтингових оцінок лектор дисципліни визначає загальний рейтинг здобувача з навчальної роботи.

Методи оцінювання (МО):

МО 1 – усне опитування;

МО 2 – письмове опитування;

МО 3 – тестування;

МО 4 – модульний контроль;

МО 5 – підсумковий контроль.

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Відмінний рівень – «відмінно» (А) – заслуговує здобувач вищої освіти, який виявив всебічні, системні й глибокі знання та розуміння навчального матеріалу і вміння вільно виконувати передбачені програмою завдання, ознайомлений з основною і додатковою психологічною літературою; має знання основних положень матеріалу, історії проблеми, термінології; уміння встановлювати міжпредметні зв'язки, самостійно наводити приклади, продукувати ідеї, визначати прикладні напрями використання теоретичного матеріалу.

Достатній рівень – «добре» (ВС) – заслуговує здобувач, який виявив повне знання та розуміння навчального матеріалу, успішно виконав передбачені програмою завдання, засвоїв рекомендовану основну психологічну літературу; має уміння встановлювати міжпредметні зв'язки за допомогою викладача; переважає репродуктивний виклад інформації.

Задовільний рівень – «задовільно» (DE) – заслуговує здобувач, який виявив знання та розуміння основного навчального матеріалу в обсязі, потрібному для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією, частково справився з виконанням передбачених програмою завдань, ознайомлений із частиною рекомендованої основної психологічної літератури; домінує репродуктивний виклад інформації; труднощі у встановленні міжпредметних зв'язків навіть за допомогою викладача; знання основної термінології.

Незадовільний рівень – «незадовільно» (Fх) – фрагментарне засвоєння матеріалу; його повторне відтворення відбувається з аналогічними помилками, здобувач освіти виявив значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань, не знайомий з основною психологічною літературою.

Дуже низький рівень – «незадовільно» (F) – відсутні елементарні уявлення з організації діяльності психологічної служби.

12. Критерії оцінювання відповіді на занятті

Денна та заочна форма навчання

Кількість балів	Характеристика відповіді
6	Здобувач засвоїв теоретичний матеріал, демонструє глибокі і всебічні знання відповідної теми, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, вміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, логічно та обґрунтовано будувати висновки; безпомилково відповідає на питання, використовуючи матеріали, що виносяться на самостійне опрацювання.
4-5	Здобувач добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного завдання; неповно відтворює основний зміст матеріалів, які виносяться на самоопрацювання.
2-3	Здобувач в основному засвоїв теоретичний матеріал теми заняття, фрагментарно розкриває зміст навчального матеріалу, показує початкову уяву про предмет вивчення, при відтворенні основного навчального матеріалу допускає суттєві помилки, наводить прості приклади, непереконливо відповідає, плутає поняття, фрагментарно відтворює матеріал, що виносився на самостійне опрацювання.
0-1	Здобувач не опанував навчальний матеріал з теми, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутнє наукове мислення, практичні навички не сформовані.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Денна форма

Поточне оцінювання та самостійна робота												ІНДЗ	ПК	Сума
ЗМ1				ЗМ2										
T1	T2	T3	МК1	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	МК2	20	10	100
6	6	6	5	6	6	6	6	6	6	6	5			

Заочна форма

Поточне оцінювання та самостійна робота							ІНДЗ	ПК	Сума
ЗМ1		ЗМ2							
МК1	с/р	T1	T2	T3	МК2	с/р	20	10	100
11	9	6	6	6	11	21			

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Рекомендована література

Основна

1. Кравченко О. О., Левченко Н. В., Жеребко І. А. Освітній та реабілітаційний супровід студентів з особливими потребами в умовах закладу вищої освіти. Умань : Ямчинський О. В., 2022. 245 с.
2. Бочелюк В.Й. Психологія людини з обмеженими можливостями: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2019. 260 с.
3. Зарицька В. В. Психологія комунікативної толерантності в умовах інклюзивного навчання. Херсон : Гельветика, 2019. 209 с.
4. Калиновська І. С. Підготовка майбутніх практичних психологів до роботи в умовах інклюзивного навчання: теорія і практика. Умань : Сочінський М. М., 2020. 183 с.
5. Дмитренко С. Інклюзія: форми роботи. Київ: Перше вересня, 2019. 199 с.

Допоміжна

1. Методичні вказівки до практичних робіт та організації самостійної роботи із навчальної дисципліни «Психологічний супровід інклюзивної освіти» за спеціальністю 053 Психологія / М. С. Міщенко. Умань : [УДПУ імені Павла Тичини], 2023. 36 с..
2. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: Агенство Україна. 2019. 300 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf>
3. Організація корекційно-розвиткової роботи в умовах інклюзивно-ресурсного центру : методичні рекомендації / авт. кол. : Т.В. Жук, Т.Д. Ілляшенко, Т.Д. Каменчук, А.Г. Обухівська, Г.В. Якимчук; за ред. А.Г. Обухівської, Т.Д. Ілляшенко. Київ : Ніка-Центр, 2021. 94 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/729130/1/organizatsia%202021.pdf>
4. Психологічний супровід інклюзивної освіти : метод. Рек / автор. кол. за заг. ред. А. Г. Оухівська. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2017. 92 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/709275/1/%D1%96%D0%BD%D0%BA%D0%BB%D1%8E%D0%B7%D1%96%D1%8F.pdf>
5. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / За заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ : 2018. 252 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/posibniki/Inclusive_study_Sep17.pdf
6. Дука Т. М. Виховання та розвиток дітей в інклюзивному освітньому середовищі. Умань : Жовтий О. О., 2016. 126 с.
7. Четверікова Н. Інклюзивний клас у школі. Київ : Шкільний світ, 2018. 133 с.

14. Інформаційні ресурси

1. Використання інформації про історію психології, розміщеної на веб-сторінках: <https://moodle.dls.udpu.edu.ua/course/view.php?id=12716> – електронний курс ОК «Психологічний супровід інклюзивної освіти»;
2. <http://psyj.udpu.edu.ua/> - сайту Психологічного журналу;
3. www.nduv.gov.ua - бібліотеки імені В.І.Вернадського;
4. <https://lib.iitta.gov.ua/> - Електронної бібліотека НАПН України;
5. <http://psychology-naes-ua.institute/info/253/> - бібліотеки ім. А.Ф. Залевської Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України;
6. <http://psychology-naes-ua.institute/info/132/> - сайту Лабораторії загальної психології та історії психології ім. В.А. Роменця Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України;
7. <https://library.udpu.edu.ua/> - Електронної бібліотека УДПУ імені Павла Тичини;
8. <https://dspace.udpu.edu.ua/> - Електронний інституційний репозитарій УДПУ імені Павла Тичини.

9. Сайти з неформальної освіти:

<https://prometheus.org.ua/> - платформа Прометеус;

<https://www.ed-era.com/courses/> - студія онлайн-освіти EdEra;

<https://eduhub.in.ua> - Освітній Хаб - EduHub.in.ua